

FRA JYSTRUP SOGN

Af H. P. Christensens Optegnelser.

Ved

August F. Schmidt.

Fra den skønne, skovklædte Egn Nord for Ringsted foreligger der ikke noget større Arbejde, som giver Oplysninger om det gamle Folkeliv i Landsbyerne der. Af denne Grund skal paa de følgende Sider offentliggøres et Udvalg af fhv. Træskomager *Hans Peter Christensens* Barn- domserindringer fra *Jystrup* Sogn (Ringsted Herred), idet man i disse finder en Række Bidrag til Belysning af Folkelivet i Jystrup og Omegn i forrige Aarhundrede.

Hans Peter Christensen, født 18. April 1858 i *Krudthuset* i Jystrup Sogn, voksede op under fattige Forhold. Han kom tidlig ud at tjene og gik om Sommeren aldrig i Skole; Husbonden betalte Skolemulkterne. Lønnen bestod kun af Føden og Opholdet i Gaarden. Efter sin Konfirmation i 1872 fik Hans Peter Plads som Helaarsdreng i *Nebbs Mølle* i Valsøllille Sogn, hvor han tjente i 3 Aar. Efter at have haft forskellige andre Pladser blev han Præstegaardskarl i Jystrup Præstegaard. Det blev den bedste Stilling, han havde i sine yngre Aar. Han var der i 2 Aar, hvorefter han tog til København. 1884 blev H. P. Christensen gift. Da Daglønnen var lille, udnyttede han sit Kendskab til Træarbejde og nedsatte sig som Træskomager i København (paa Godthaabsvej). Efter 29 Aars Ophold i Hovedstaden flyttede han til Baldersbrønne og fort-

satte der som Træskomager. Efter Hustruens Død i 1922 klarede Christensen sig nogle Aar med en Husbestyrerinde, men flyttede saa til en Datter og Svingersøn, Ole Borchsvej 26, København Valby. Her i sit Otium nedskrev han i Begyndelsen af 1930'erne paa Opfordring af Arkivar *Hans Ellekilde*, Dansk Folkemindesamling, sine Erindringer om det gamle Bondeliv fra Jystrupegnen. —

H. P. Christensens Fader, *Christen Jensen*, blev født den 24. Marts 1814 i *Tostrup* (Jystrup S.). Han blev gift med *Christiane Larsdatter* af *Krudthuset*, som han overtog i Fæste efter sin Svi-gerfader Lars Persen. Christen Jensen var en agtet Mand og efter Datiden en oplyst Mand. Han var i 12 Aar valgt som Medlem af Sogneforstanderskabet for Jystrup og Valsøllille Sogne. Han var Fører for Godsets Husmænd, da de forlangte Hoveriet paa *Skjoldenæsholm* afløst. Han døde i August 1890. Han fortalte sin Søn Hans Peter en hel Del om Forhold og Tildragelser fra tidligere Tider i Jystrup og Omegn, saa han er i mangt og meget H. P. Christensens Kilde.

Skjoldenæsholm var Godset for denne Egns Bøn-der. Det sagdes, at der hørte fire Kirkesogne til dette Gods. De fire Kirker i de respektive Sogne (*Jystrup*, *Valsøllille*, *Haraldsted*, *Allindemagle*) gav store Indtægter i Form af Kirketiende. Det var ogsaa almindelig Tale, at 21 Søer hørte til Godset foruden en hel Del større og mindre Skove¹⁾. Nordvest for *Skjoldenæsholm* er temmelig store Arealer med spredt Bebyggelse, der kaldes *Olden*; der er *Hopold*, *Skeold*, *Svineold*, *Gammelold*, *Nyold* og *Stedstrupold*. Dette Oldareal er tildels indrammet af Skov. Her har Bønderne antagelig haft Lov til at slippe deres Svin ud paa Olden.

Hoveriarbejdet var den Form, hvorunder Fæstefgiften til Godset betaltes. 12 à 16 Skilling blev

1) Til Godset hører ialt ca. 1485 ha Skov, hvoraf ca. 607 ha i Jystrup-Valsøllille Kommune (Trap⁴ III, 1921, S. 133).

godsrevet pr. Mand for en Dags Arbejde. Til Hove-riet skulde mødes, naar som helst der blev tilsagt, med en, to eller flere Mand og Køretøj efter Fæstegaardens Jordtilliggende og Størrelse. Det kunde godt træffe, at hoveripligtige Bønder ikke fik saæt eller høstet paa deres egen Grund, fordi de skulde møde hver Dag i den travle Saa- og Høsttid. Jorden blev før Udskiftningen drevet Ager om Ager, Kreaturerne gik efter Høsten i Fællesdrift over hele Bymarken, i mange Tilfælde i Mark og Skov det meste af Vinteren. Var Vinteren meget streng, maatte Kreaturer og Heste jo jages i Hus, men tit var det saa smaat med Foderet, at Bonden maatte rive af Straa- taget og fodre med. De Dyr, der overlevede en streng Vinter, var i en ynkelig Forfatning, naar Foraaret kom. Naar om Vaaren Bonden skulde pløje sin Jord, havde han 6 Heste for Ploven, og der er Fortællinger om, at alle 6 Heste ved Agerens Ende faldt om og kunde ikke rejse sig igen, saa udmagrede var de. Der maatte Naboer hidkaldes for at hjælpe Hestene paa Fode, saa gik det igen til næste Vending, hvor Hestene faldt paany. Ja, det var en Trældom. Det hændte, at en Bonde manglede Træ til Redskaber, han gik i Skoven og savede et Træ om, kørte det hjem og gemte det. Blev et saadant Tyveri opdaget, blev der ransaget i hele Byen, og fandtes Træet, var Manden, der havde taget det, sikker paa Træhest eller Hundehul.

Ved de store Landboreformer i Slutningen af det 18. Aarhundrede indtraadte der betydelig Bedring for Bønderne, men for Husmænd og Landarbejdere varede det længe endnu, inden Forholdene bedredes nævneværdigt. Hoveriarbejdet for Husmænd vedblev

til o. 1850, da alt Hoveri ophørte. For Husmændene var det ikke let at faa Hoveriet ophævet, der skulde en lille Revolution til. Det var *Christen Jensens* kæreste Emne at fortælle om, hvorledes han gik i Spidsen for Revolutionen paa *Skjoldenæsholm* i 1848. Begivenheden fandt Sted paa følgende Maade: Christen Jensen vilde samle alle Husmænd paa Godset og gaa i Spidsen for dem alle til Herremanden paa Skjoldenæsholm og fordre Hoveriarbejdet ophævet. Han gik til Naboen og bevægede ham til at gaa med. Disse to gik saa til den tredie, og vilde han ikke gaa godvillig med, tvang de ham til det. Saa var de tre Mand, de gik til den fjerde og fik ham med paa samme Maade og saaledes fremdeles, til alle Husmænd paa Godset var samlede. Saa marcherede de i Flok og Følge til Godsherren (*de Neergaard*) og forlangte ham i Tale. Han kom ogsaa forskrækket frem, og Meddelerens Fader forelagde ham Husmændenes Fordring. Den lød paa, at de vilde ikke gøre en eneste Dags Hoveriarbejde mere; de vilde betale Fæsteafgiften i rede Penge i Forhold til det Arbejde, Fæstebrevet lød paa. Efter nogen Parlamenteren maatte Godsejeren gaa ind paa Kravet, og der var idel Glæde over denne ublodige Revolutions heldige Udfald. To Aar efter ophævedes Hoveriarbejdet for hele Landet ved Lov.

Der gik ikke mange Aar efter Landboreformernes Gennemførelse, inden én betydelig Bedring indfandt sig for Gaardmændene. Ved Ombytning med den ringe Godtgørelse for Hoveriarbejde med rede Penge som Fæsteafgift, havde Gaardmanden ikke ret store Udgifter. Han kunde paa sin Mark avle det meste af det, der skulde til for at tilfredsstille Livsopholdet.

Penge brugte han ikke mange af, *Tyendelønnen* bestod for en stor Del i Klæder og Føde, som ogsaa avledes eller frembragtes paa Gaarden. Til Forbedring af Vogne og Redskaber var det dog nødvendigt at bruge lidt Penge, men disse kom igen med Renter. Han kunde som fri Mand anvende hele sin Tid til at forbedre sin Bedrift, Jorden kunde herved give større Udbytte. Det var i Hovedsagen *Kornavl*, Gaardmanden slog sig paa. Denne Avl gav ogsaa det største Udbytte. Naar han kørte til Købstaden med et Læs Korn, fik han en god Betaling for det. Nogle af disse Penge lagde han paa Kistebunden, og som Aarene gik, kunde en Fæstebonde samle sig en Del Velstand.

For de jordløse *Husmænd* og *Innsiddere* var Forholdene stadig yderst elendige. Om Vinteren var disse Mænd Pundtærskere. Om Foraaret, Sommer og Høst fik de en Rigsort (24 Skilling) om Dagen. Der-til fik de hele Aaret Kosten til sig selv og om Aftenen lidt Mælk med hjem til Familien. Naar en Husmand var o. 60 Aar var han opslidt og maatte melde sig til *Fattigvæsenet*. Nogle blev der betalt en ringe Husleje for, andre blev sat ind i Sognets Fattighus, 2 til 3 Familier i en sort og snavset Stue. Det siger sig selv, at der avledes Urenlighed og Utøj under saadanne Forhold. Til Livsophold fik saa de gamle Stakler 3 Mark og et 10 eller 12 Punds Brød om Ugen samt et Læs Kvasbrænde om Aaret. Det samme fik de Fattiglemmer, som blev boende ude. Til Gængæld blev der set gennem Fingre med Tiggeri. Kone og eventuelle Børn gik ud paa Bøndergaardene og tiggede og fik som Regel en Humpel Brød og en Stump Sul, der blev puttet ned i den snavsede Tigger-

pose. Om Aftenen vandrede disse Tiggere hjem i deres Hule, hvor de tømte Posens Indhold ud paa Bordet, og nu blev der holdt Festmaaltid. Tiggerne fik i Faareklippingstiden en Haandfuld Uld, hvor de kom ind. Ulden bar de hjem, fik den kartet og spundet til Garn, der brugtes til Strømper og Vanter og Stoppegarn. Saaledes var de gamles og allerfattigstes Lod.

Tyendet havde en lang Arbejdstid, især Piger og Drengene, om Sommeren 16—17 Timer i Døgnet. Pigerne skulde udføre Markarbejde, pille Sten af Jorden, strø Møg, køre Harve og i Høsten være med ved alt Høstarbejdet; desuden malke, si Mælk, gøre Redskaber rene og anden Husgerning. Som Løn fik de Tøj til Klæder, Dynevaar, Lærred samt en lille Pengeløn; undertiden fik en Pige ogsaa et Faar græsset og fodret. Drengene maatte ud at tjene om Sommeren fra deres 7—8 Aar. I Marts skulde de ud at vogte Faar og Lam fra Solopgang til Solnedgang. I Maj blev Faarene tøjrede, men da kom Køerne paa Græs, og saa var det for de smaa Purke en streng Sommer med at flytte og vande Køer og Faar og Heste. Desuden skulde de deltage, især i Høsten, i alt det Arbejde, de ellers kunde overkomme. Naar Mand og Karle gik hjem til Middag eller Fyraften, kunde Piger og Drengene gaa hen og malke og flytte Køer. De kom først hjem, naar Mandfolkene var færdige med Middagen eller Aftensmaden; saa kunde de faa de kolde Levninger fra Middagen eller Aftensmaden. Drengene kom aldrig i Skole om Sommeren. Lønnen var foruden Kost og Ophold et Par Træsko og et Par Lærredsbukser. Karlene havde det noget bedre. Om Sommeren fik de to Timers Middagshvile,

om Aftenen havde de fri, naar de holdt op i Marken. Men Dagen var lang nok endda, om Sommeren 16 à 17 Timer. I denne Forbindelse skal jeg lige nævne Forskel paa Pige- og Karlearbejde. Min Mor tjente som Pige paa Nabogaarden. Om Foraaret, naar hun var i Marken for at køre Harve og kom hjem til Middag, fik hun den Besked af Konen, at hun kunde gaa ud og grave i Haven, mens Hestene hvilede og Karlene sov til Middag. — Karlens Løn bestod ogsaa for største Delen i Klæder, Vadmel, Lærred, Uld og en mindre Pengeløn. —

For de *Husmænd*, der boede i Skovegnene ved Skjoldenæsholm, var der o. Midten af afvigte Aarhundrede en ikke ringe Industri om Vinteren ved at frembringe Redskaber til Brug for Landmændene. Der blev et Par Gange aarligt holdt *Auktion* paa Skovtræer paa Roden (Bøg, Eg og Ask), mest Bøg. Paa disse Skovauktioner købte de træarbejdende Husmænd Træer, som de mente passede efter Hensigten. Træerne blev saa fældede, skaarne over i Kævlen, ca. 3 Alen lange, hvorefter Kævlerne og det øvrige af Træet blev kørt hjem. Hjemme blev Kævlerne lagt over en *Savgrav*. Graven var saa dyb, at en Mand kunde staa ret op under Kævlen, og saa blev den savet til Planker, der var 3 à 4 Tommer tykke. Arbejdet fandt Sted paa den Maade, at en Mand stod ovenpaa Kævlen med en lang, pladeformet Sav med store Savtænder og med Tværhaandtag til at styre Saven med. Under Kævlen i Savgraven stod en anden Mand og trak Saven ned, mens han oven over trak Saven opad, og saadan blev de ved, til der var savet et Snit fra den ene Ende af Kævlen til den anden. Paa denne Maade blev hele Kævlen savet ud i Planker.

Derefter blev Plankerne baaret ind i Huggehuset. En Planke blev lagt op paa Høvlebænken og ridset af efter Model i den Form, som Redskabet skulde have, saa blev Planken skaaret i Skiver, $1\frac{1}{2}$ Tomme tykke, der saa igen blev skaaret ud i tre Stykker. Den øvrige Tildannelse foregik med Baandkniv ved Skærebænken under Aftensædet i Stuen. *Tranlampen* udgjorde her den nødtørrtige Belysning. Nogle af Plankerne blev med Klovsav skaaret af to Mand i tynde Plader, der brugtes til Skovblade paa Træskovle. Hos saadan en vindskibelig Husmand blev lavet Grebe, Skovle, Hammeltøj, Svingler, Klaptræer, Tøjrepæle, Harver til at sætte Jerntænder i, Hjulbøre, Tromler, Træsko, Slæder, Kaner og meget andet, alt efter som Træet egnede sig. Naar et Læs Træredskaber var færdigt, kørtes det til *Roskilde Fæstemarked*. Dertil kom Hedeboerne fra de skovløse Egne og forsynede sig med Redskaber for et Aar. Der kom ogsaa Træhandlere fra *København* og købte hele Læsset, men det var til nedsat Pris. Der flettedes ogsaa Vidjekurve og Halmkurve. Af Fæstemarkeder var der tre, to i Marts og et i April. Vi holdt i Rendestenen langs i *Algade*, og for at faa en god Plads maatte der køres hjemme fra Kl. 2 om Natten. Vi skulde køre i Skridtgang med Læsset de godt tre Mil til Roskilde; men fik vi udsolgt kan det nok være, det gik raskt hjemad, hvor vi skulde arbejde videre med et nyt Læs til næste Marked.

I *Boligerne* i de gamle Landsbyer anvendtes Egestolper til Undertømmer, Gran til Spær og Loftsbædder. Der var saa lavt til Loftet, at en velvoksen Mand løb Panden mod Dørkarm og Loftsbjælker. Vinduerne var smaa med solbrændte Ruder, der knap

var til at se igennem og med Blyndfatning, som Børnene skar af, saa det sneede ind. Der kunde godt ligge smaa Snedriver i den smalle Vindueskarm. Væggene var lerklinede og kun ca. 3 Tommer tykke. Om Vinteren sad der til Tider tyk Is indvendig paa Væggen, og naar Tøvejr indtraadte, faldt Isen ned og tog Leret med sig, saa der gik store Huller i Væggen. Vi maatte da sætte Halm for Væggene, til Frostene ophørte og Væggene kunde repareres. En Bilægger i et Hjørne skulde varme to Stuer op. Brændet var Tørv og Ovnene var ikke varmere, end man kunde holde en Haand paa den. Selvfølgelig led vi af Kulde, tyndklædte som vi var. Skorstenen var et stort Rum, forneden muret op af Ler og ubrændte Sten. Kun Skorstenshovedet var af brændte Sten. I Langsidsens ene Side af Skorstenen var muret et Fyrsted op, ligeledes af raa Sten. I den ene Ende af Fyrstedet var Bryggekedlen indmuret. I den anden Side af Skorstenen var Indgangen til Bageovnen, som stod udenfor med et Halvtag over. I en Kæde over Fyrstedet hang Gryden, hvorunder der blev tændt Baal. Til Stegepanden havde man en Trefod af Jern, hvorunder blev lagt Gløder; Panden blev sat derover. Naar der skulde røges Flæsk, blev der sat Stænger med de nederste Ender paa Fyrstedet og Knaster op ad Stængerne. Paa Knasterne blev Flæsken anbragt. I Røgetiden maatte kun brændes Bøgetræ i Ovnene og paa Fyrstedet. Op til Skorstenen var Stegerset, der tillige var Bryggers og Køkken. Op til Stegerset var et Rum med Stige op til Loftet. I dette Rum var *Salteollen*, en udhulet Træstamme, til Saltning af Flæsk. Paa Gaardene havde man ved Siden af Stegerset Mælkekamre, det var tre Smaastuer, alle med

Lergulv. Om Vinteren, naar Folkene slæbte Sne med Træsko ind i Stuen og Sneen smeltede, oprørtes Dele af Lergulvet og blev til et helt Ælte. Saa maatte der lægges Rødsand i Hullerne til om Foraaret, da Gulvet blev lappet. Det var kun faa Steder, hvor de havde Fjællegulv i en af Stuerne.

Bohavet var ikke til Stede i Overflødighed. I Dagligstuen var et langt Fjællebord, en Bordende-bænk med Panel over. Ved den ene Side af Bordet var en Gaasebænk, bestaaende af et helt Overdæk, men inddelt i Rum, hvori Gæssene rugede om Foraaret. I Lemmene fortil var skaaret hjerteformede Huller for Lufttilførselen. Naar Folkene sad paa Gaasebænken og spiste, stak Gæssene Hovederne ud af Hullerne og bed dem i Benene. Det var ikke nogen god Lugt, Gæssene gav i Spisestuen. Her var ogsaa en Dragkiste med Spejl, to à tre Kister med rundbuede Laag, jernbeslaaede i Enderne og paa Midten og med Navn og Aarstal malet paa Forsiden. Endvidere nogle Træstole, en dobbelt Seng med Halm i Stedet for Fjedermadras. En Gang havde en Snog taget Vinterkvarter i H. P. Christensens Forældres Seng. For Sengen var der Omhæng. Endvidere var i en Opholdsstue en Slagbænk, der kunde trækkes ud saa langt, at 6 Rollinger kunde ligge i den. Om Dagen var den skudt sammen og var til at sidde eller ligge paa. Det, der her er meddelt om Boligforhold, er væsentlig taget fra Optegnerens Fødehjem *Krudthuset*, men det stemmer i Hovedtrækkene med Indretning af og Bohave i alle andre gamle Boliger i Egnen. Krudthuset blev opført 1793. Det gamle, faldefærdige Hus med Storkereden i Piletræet blev nedrevet i 1914 og et nyt blev bygget i Stedet.

Den daglige *Føde* bestod af Davre, Mælkegrød eller Syltemælk (Tykmælk, som Vallen var siet fra og saa blandet med lidt Sødmælk), hvori dyppedes Rugbrød. Til Halgaaenmiddag serveredes nogle Stykker Smør- eller Fedtebrød. Middagen var Suppe, Kaal, Ærter, Byggrynsgrød og Vælling. Midtften var som „Halgomiddag“, medens man til Nadver fik Bygmelsgrød i et Fad og Mælk i et andet.

I en tør Sommer eller ved Misvækst kunde Brødkornet gaa op i høje Priser. I 1868 kostede en Tønde Rug saaledes ikke mindre end 22 Rigsdaler (44 Kr.). Meddelerens Mor har fortalt, at engang tidligere var Prisen paa Rug saa høj, at hendes Fader maatte arbejde en hel Vinter i Skoven for at tjene til en Tønde Rug; saa slagtede han en Kvie og sagde: „Æd dygtigt med Sul, Børn, og spar paa Brødet“.

I Meddelerens Barndom var det smaat bevendt med *Smørproduktionen*, baade angaaende Kvalitet og Kvantitet, hos Bonde og Herremand. Kørerne blev holdt tilbage, saa de først skulde kæve henad den Tid, de skulde ud paa Græs. Om Vinteren fik de kun Hø og Halm og Vand, saa de gav ikke megen Mælk. Om Foraaret var de i en daarlig Forfatning, magre, lusede og paa Laarene sad tommetykke Skover af deres eget Møg, som de havde ligget i hele Vinteren. Først, naar de havde været paa Græs et Par Maaneder og havde fældet det gamle To, lignede de Køer.

Om Sommeren var Smørret (Græssmør) godt. Da vankede der mere Mælk, og der kunde køernes Smør oftere. Efter Høst, naar Køerne gik løse, lavedes det bedste Smør (Ævredsmør), det kunde holde sig friskt i længere Tid. Til November kom Køerne paa Stald,

og fra den Tid af var det noget elendigt Smør, man fik, beskt og harskt var det. I Vintertiden, naar der kun var lidt Mælk, blev der kun kærnet hver 14. Dag, Fløden var da sur, og Smørret blev derefter. Hos Bønderne stod Mælken paa Gulvet i Sibøtter for at bære Fløde, og det hændte ofte, naar Fløden skulde skummes af Mælken, at en eller flere Mus havde begaaet Selvmord i Mælken. Musene blev saa fisket op med Flødeskeene, og Fløden blev brugt til Smør, Mælken til Mad. I Husstederne blev Mælken sat i Fade paa Hylder under Bjælken i Stuen, hvor man opholdt sig Dag og Nat. Det var for, at der kunde blive mere Fløde paa Mælken, at den stod i Varmen. Naar Mælkefadet blev taget ned fra Hylden for at Mælken kunde blive skummet, var det, som der var blevet drysset Kanel paa Fløden — det var „Orme-mel“ (o: Træstøv) — fra Loftet, der var fuldt af Trøorme. Naar Smørret var kærnet, blev der æltet Salt og raspede, kogte Kartoffler i det, og saa blev det i smaa Smørbøtter bragt til Torvet i Købstaden, hvor det blev solgt til 1 Mark (32 Øre) Pundet, men det var vist heller ikke mere værd. Herregaardene, der havde mange Køer, og som derfor kunde kærne Smør hver Dag af frisk Fløde, lavede meget fint Smør og fik efter Datiden en høj Pris for det.

Hjemmebrygning af Øl var i Christensens Barn-dom endnu almindelig. Byg til Malt blev lagt i Blød i Vand i tre Dage. Saa blev den taget op af Vandet og lagt ud paa Loftet for at spire. Naar Byggen havde spiret, blev den tørret i Bageovnen eller paa en Jernplade med Gløder under. Derefter blev den malet til groft Mel paa en Haandkværn, som enhver havde; saa var Byggen færdig til Brygning. Der

skulde ogsaa *Humle* til Øl. Hver, som havde en Have, havde ogsaa en Humlehave. Humlerødder var fleraarige Planter. Om Foraaret blev der sat Stænger ved Roden til Humlerankerne, der blev 4 Alen høje. Opad Stængerne snoede Rankerne sig saa. I Toppen af Ranken voksede Humlen. Om Eftersommeren blev Rankerne med Humlen skaarne af og tørrede. At pille Humlen af Rankerne var et Aftensædearbejde for Mandfolkene om Vinteren. Et Bryggekar med et Hul i Bunden, en Stage, som var tilspidset efter Hullet, blev stukket ned i dette. En god Visk Rughalm blev lagt i Bunden af Karret, og ovenpaa Halmen blev saa Malten og Humlen — efter Bryggets Størrelse — lagt i Karret og saa blev Karret fyldt med kogende Vand, og dette stod da og trak i nogle Timer. Bryggekarret stod paa et højt Treben, og under Taphullet blev sat et andet Kar, og der blev saa løftet lidt paa den spidse Stage i Mærskarret; Øllet løb saa langsomt ned i det underste Kar. I det første Karfuld var det fedeste Øl, men der kom et Hold nyt kogende Vand paa Mærskningen, og det næste Kar blev tyndt Øl til dagligt Brug. Ved Juletid blev der brygget en Tønde godt Øl, som blev gemt hen til Høst (Gammeløl). Dette gamle Øl var meget surt, men det smagte vældig godt, naar der kom rigeligt Sukker deri; det var tillige berusende. Naar Øllet var brygget og svalet noget af, kom man Gær paa det, hvorefter det stod, til det var helt koldt. Derefter blev det tvilet paa Tønden, i hvis ene Ende var anbragt en Svik, d. v. s. en Trætåp med Hul i, slaaet ind i et Hul i Tønden. I Hullet i Sviken blev sat en rund Pind, som var flad i den yderste Ende. Denne Pind

trak man ud, naar man skulde have Øl i Kanden til Bordet eller paa Ankeret, der skulde med i Marken.

Bønderne destillerede forhen selv *Brændevin*. Malet Korn af alle Slags blev hældt over med kogende Vand og lavet til en tynd Vælling. Naar det var tilpas svalet, blev Mærskningen tilsat Gær, og det stod saa til Gæring i ca. 14 Dage. Der udviklede sig heraf Alkohol. Bønderne havde da Kobberbeholdere med tætsluttet Laag og en Tud i den ene Side. I saadanne Beholdere blev Mærskningen fyldt i. Et Rør blev sat til Tuden, og en Beholder blev anbragt ved Enden af Røret til Vædsken, som løb derned i. Beholderen blev sat over Gløder. Det var Dampen af Mærskningen, der var alkoholholdig. Røret paa Beholderen skulde hele Tiden være afkølet med koldt Vand eller Is, for at Dampen kunde blive til Vædske. Det blev imidlertid forbudt at brænde Brændevin, hvorfor Kobberbeholderne blev konfiskerede. Men Bønderne var snedige, de vilde ikke undvære deres Snaps. De lavede saa nogle Beholdere af Ler og brændte dem, og deri førte de atter deres Destillering. Naar de var færdige med Brændingen, slog de Beholderen i Stykker og gravede den i Jorden. Naar saa Toldransagerne kom, fandt de ingen Redskaber til Brug ved Brændevinsbrænding. Disse Lerpotteskaar kan man mangan Gang pløje op af Jorden. De gaar under Navnet *Jydepotteskaar*. Paa Museer kan man se Kobberhatte til Brændevinsbrænding. I H. P. Christensens Barndom gik flere af de gamle Bønder i en daglig Brændevinsrus og adskillige af dem endte deres Dage i en Rus. En Gaardmand faldt i en Vanding ved Gaarden, hvor han boede. Han faldt med Ansigtet i kun 3 Tommer Vand, men da han ikke

kunde rejse sig, druknede han paa denne Maade. En anden Gaardmand, der drak meget, forslugte sig en Mortensaften i et Stykke Gaasekød, som han fik i den forkerte Hals. Han faldt under Bordet som død. Der blev skyndsomst spændt Heste for en Vogn for at køre ham til Ringsted ($1\frac{1}{2}$ Mil) til en Læge. Han blev lagt op i en stiv Vogn paa noget Halm, og i strygende Fart gik det efter Ringsted til, men halvvejs var den stejle Vigersted Bakke, her gik det i en Fart ned ad den ujævne Vej, den stive Vogn hoppede slemt. Da med et fløj Kødet ud af Thomas' Hals, og Vognen blev vendt og de kørte hjem igen. Manden kom til at hedde *Kødthomas* Resten af sin Levetid.

Den Slags Træk er der adskillige af i H. P. Christensens detailrige Optegnelser.
